

Valerianella mixta (L.) DUFR. v Československu**Valerianella mixta (L.) DUFR. in Czechoslovakia**

Emil Hadač a Jindřich Chrtěk

Botanický ústav ČSAV, Průhonice u Prahy

Katedra botaniky Přírodovědecké fakulty University Karlovy, Benátská 2, Praha 2

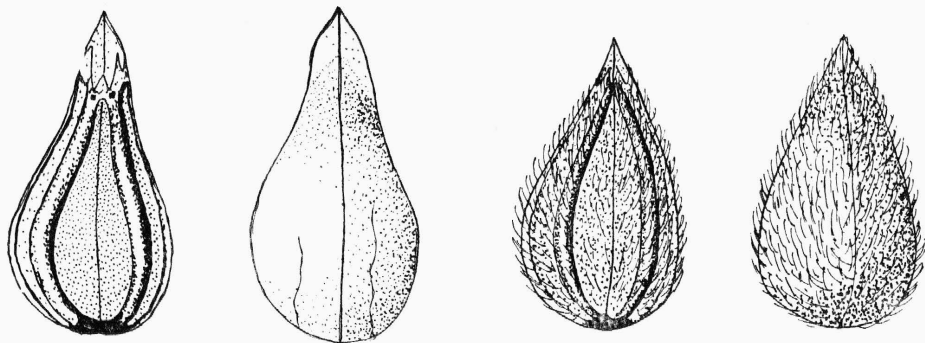
Došlo 12. října 1967

Abstract — *Valerianella dentata* auct. boh. et slov. contains two different species, *V. dentata* (L.) POLL. and *V. mixta* (L.) DUFR. In our country the second is confined to the warmest parts of Central Bohemia, South Moravia and South Slovakia (with few exceptions). The distribution of the two species in Czechoslovakia is shown on maps 1 and 2, constructed from data in the Czechoslovak herbaria.

Z rodu *Valerianella* jsou uváděny z Československa doposud druhy: *V. coronata* (L.) DC., *V. carinata* LOIS., *V. rimosa* BAST., *V. locusta* (L.) BETCKE a *V. dentata* (L.) POLL. Všechny zmíněné druhy se navzájem velmi dobře poznají podle stavby plodů. Novým druhem pro ČSSR je *V. mixta*, která je nejvíce příbuzná druhu *V. dentata*.

V. mixta byla sice již rozpoznána Linnéem jako samostatný druh (pod jménem *Valeriana mixta*) později však tento taxón upadl v zapomnutí nebo byl přiřazován jako bezvýznamná forma nebo odrůda (pod označením „*lasiocarpa*“ nebo „*dasyocarpa*“) k druhu *V. dentata*. Teprve v některých nejnovějších flórách je tento druh opět respektován, např. KATINA 1961, ROSTAŇSKI 1967. Naproti tomu však i v současné době někteří autoři se přidržují staršího pojetí a považují *V. mixta* za nižší taxón druhu *V. dentata* (např. LINČEVSKIJ 1958, MORARIU 1961, Soó 1966).

Oba autoři se s druhem *V. mixta* seznámili na jižním Slovensku a došli nezávisle k závěru, že je to dobrý druh. *V. mixta* se liší od druhu *V. dentata* plody, ekologií a rozšířením. Chceme proto na tento druh upozornit a podat obraz jeho rozšíření podle herbářového materiálu našich hlavních institucí (PR, PRC, BRNM, BRNU, BRA, SLO, BAV).

Plody: vlevo *Valerianella dentata* (L.) POLL., vpravo *V. mixta* (L.) DUFR.
Fruits: left *Valerianella dentata* (L.) POLL., right *V. mixta* (L.) DUFR.

Valerianella mixta (L.) DUFR. v Československu**Valerianella mixta (L.) DUFR. in Czechoslovakia**

Emil Hadač a Jindřich Chrtěk

Botanický ústav ČSAV, Průhonice u Prahy

Katedra botaniky Přírodovědecké fakulty University Karlovy, Benátská 2, Praha 2

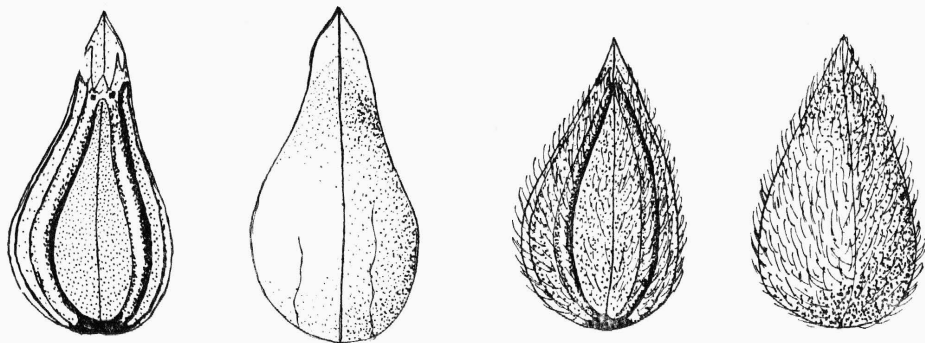
Došlo 12. října 1967

Abstract — *Valerianella dentata* auct. boh. et slov. contains two different species, *V. dentata* (L.) POLL. and *V. mixta* (L.) DUFR. In our country the second is confined to the warmest parts of Central Bohemia, South Moravia and South Slovakia (with few exceptions). The distribution of the two species in Czechoslovakia is shown on maps 1 and 2, constructed from data in the Czechoslovak herbaria.

Z rodu *Valerianella* jsou uváděny z Československa doposud druhy: *V. coronata* (L.) DC., *V. carinata* LOIS., *V. rimosa* BAST., *V. locusta* (L.) BETCKE a *V. dentata* (L.) POLL. Všechny zmíněné druhy se navzájem velmi dobře poznají podle stavby plodů. Novým druhem pro ČSSR je *V. mixta*, která je nejvíce příbuzná druhu *V. dentata*.

V. mixta byla sice již rozpoznána Linnéem jako samostatný druh (pod jménem *Valeriana mixta*) později však tento taxón upadl v zapomnutí nebo byl přiřazován jako bezvýznamná forma nebo odrůda (pod označením „*lasiocarpa*“ nebo „*dasyocarpa*“) k druhu *V. dentata*. Teprve v některých nejnovějších flórách je tento druh opět respektován, např. KATINA 1961, ROSTAŇSKI 1967. Naproti tomu však i v současné době někteří autoři se přidržují staršího pojetí a považují *V. mixta* za nižší taxón druhu *V. dentata* (např. LINČEVSKIJ 1958, MORARIU 1961, Soó 1966).

Oba autoři se s druhem *V. mixta* seznámili na jižním Slovensku a došli nezávisle k závěru, že je to dobrý druh. *V. mixta* se liší od druhu *V. dentata* plody, ekologií a rozšířením. Chceme proto na tento druh upozornit a podat obraz jeho rozšíření podle herbářového materiálu našich hlavních institucí (PR, PRC, BRNM, BRNU, BRA, SLO, BAV).

Plody: vlevo *Valerianella dentata* (L.) POLL., vpravo *V. mixta* (L.) DUFR.
Fruits: left *Valerianella dentata* (L.) POLL., right *V. mixta* (L.) DUFR.

Pro větší přehlednost uvádíme stručnou tabulku rozlišovacích znaků mezi druhy *V. dentata* a *V. mixta* (měřeno na čs. materiálu).

	<i>V. dentata</i>	<i>V. mixta</i>
odění plodů	lysé	chlupaté (chlupy jsou obloukovitě zahnuté a někdy háčkovitě zakončené)
délka plodů	(2) 2,2–2,6 (3) mm dl.	(1,7) 2–2,2 (3) mm dl.
tvar plodů	± lahvicovitý	± kapkovitý
výška rostlin	nejčastěji 20–40 cm vysoké	nejčastěji 10–25 cm vysoké

Oba druhy se liší navzájem výrazně i svou ekologií. *V. dentata* roste nejčastěji v polích jako plevel a jen odediněle vstupuje do přirozených společenstev. *V. mixta* roste naopak převážně v přirozených společenstvech kamenitých a travnatých strání a jen ojediněle najdeme tento druh jako plevel polí.

V. mixta je rozšířena převážně v nejteplejších oblastech našeho státu. V Čechách roste v Polabí, Českém středohoří a Českém krasu, ojediněle jsou výskyty u Rakovníka, Plzně, Uhlířských Janovic a Protivína (cca 420 m). Na Moravě byla zjištěna v jižní části, u Prostějova a Vsetína. Na Slovensku je pravděpodobně častá v pannonské oblasti, odkud zasahuje na sever, např. k B. Štiavnici, cca 500 m.

V. dentata je daleko hojnější a je rozšířená téměř po celém území. Chybí jen v horských oblastech a pravděpodobně také v nejteplejších územích Moravy (mezi Znojmem a Mikulovem,) a Slovenska (Podunají). Za informace z jižních Čech děkujeme V. Skalickému.

Seznam revidovaných herbářových položek druhu *V. mixta* na území Československa. (Výjimečně jsou připojeny i literární údaje).

Čechy

U Teplíc, WINKLER 1852, PR; Věštanský vrch u Teplíc, s. n., PR; Rovná u Ústí n. L., WINKLER 1852, PR; u Litoměřic, s. n., PRC; pole u Zderaze, SOMMER 1909, BRNU, PRC; Plzeň, v příkopě polní cesty u Malesic, MALOCH 1896, BRNU; Velká hora u Karlštejna, VELENOVSKÝ 1887, PRC, DOMIN et NOVÁK 1932, PRC, KAŠPAR, PRC; Karlštejn, SILINGER 1930, PRC, ZAVŘEL 1948, BRA; u Roblína, 1905, DOMIN, PRC; kamenité stráně v lese záp. Karlického údolí, 1943, PULCHART 1943, PRC; Černošice, HORA 1886, PR; Klecany u Prahy, PŘÍHODA 1943, PRC; pod zříceninou Bříství u obce Bříství, JIRÁSEK 1939, PRC; u Kostomlat v obilí, POLÁK 1882, PRC; Poděbrady u Pátku, VILHELM 1901, PRC; Týnec n. L., s. n., PRC; Vysoké Veselí na Novobydžovsku, KABÁT, PR; Ml. Boleslav, Chlum u Jemníka, FOLPRECHT 1943, PRC; Bakov n. J., háj pod Babou, KNÉBLOVÁ 1948, PRC; Kochánov, pole mezi Borkem a městským lesem, HRADEC 1941, PRC; Protivín, pole u Pařezí, ca 420 m, HEJNÝ 1941, PRC.

Morava

Pole pod skalkami u Ochoze, DOLEŽAL, BRNU; role za plumlovskou oborou, SPITZNER 1884, BRNU; Vsetín, Kateřinice, POSPÍŠIL 1943, PRC; jetelové pole u Špidláku nedaleko Čejče, SCHIERL 1890, PRC; Čejč, pole nad Lukami, PODPĚRA 1938, BRNU; Korytná, plevel na polích u hájku Prašnice, STANĚK 1923, BRNU; Pálavské kopce, Hocheck u Mikulova, ŠIRJAEV, BRNU.

Slovensko

Pezinok, na suchých lukách, HOLUBY 1918, PRC; na lukách proti Viničnému, HOLUBY 1915, PRC; Tematínské kopce, při cestě od Hrádku k Tematínu, SILINGER 1929, PR; Prievidza, s. n., 1890, BRNM; piesky pri maj. Čenkov, MÁJOVSKÝ 1962, SLO; Belanské kopce, SOUČKOVÁ 1952,

Pro větší přehlednost uvádíme stručnou tabulku rozlišovacích znaků mezi druhy *V. dentata* a *V. mixta* (měřeno na čs. materiálu).

	<i>V. dentata</i>	<i>V. mixta</i>
odění plodů	lysé	chlupaté (chlupy jsou obloukovitě zahnuté a někdy háčkovitě zakončené)
délka plodů	(2) 2,2–2,6 (3) mm dl.	(1,7) 2–2,2 (3) mm dl.
tvar plodů	± lahvicovitý	± kapkovitý
výška rostlin	nejčastěji 20–40 cm vysoké	nejčastěji 10–25 cm vysoké

Oba druhy se liší navzájem výrazně i svou ekologií. *V. dentata* roste nejčastěji v polích jako plevel a jen odediněle vstupuje do přirozených společenstev. *V. mixta* roste naopak převážně v přirozených společenstvech kamenitých a travnatých strání a jen ojediněle najdeme tento druh jako plevel polí.

V. mixta je rozšířena převážně v nejteplejších oblastech našeho státu. V Čechách roste v Polabí, Českém středohoří a Českém krasu, ojediněle jsou výskyty u Rakovníka, Plzně, Uhlířských Janovic a Protivína (cca 420 m). Na Moravě byla zjištěna v jižní části, u Prostějova a Vsetína. Na Slovensku je pravděpodobně častá v pannonské oblasti, odkud zasahuje na sever, např. k B. Štiavnici, cca 500 m.

V. dentata je daleko hojnější a je rozšířená téměř po celém území. Chybí jen v horských oblastech a pravděpodobně také v nejteplejších územích Moravy (mezi Znojmem a Mikulovem,) a Slovenska (Podunají). Za informace z jižních Čech děkujeme V. Skalickému.

Seznam revidovaných herbářových položek druhu *V. mixta* na území Československa. (Výjimečně jsou připojeny i literární údaje).

Čechy

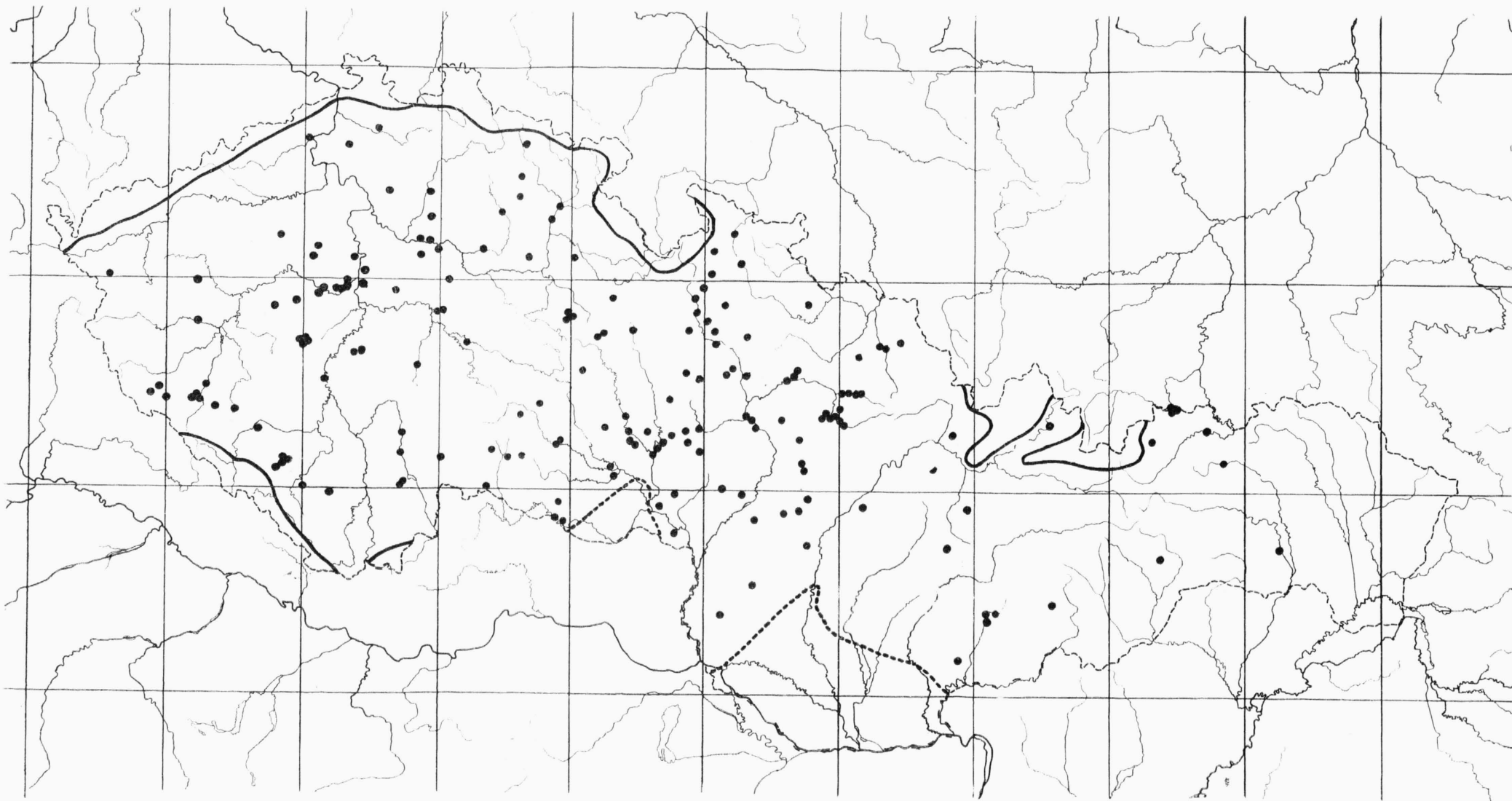
U Teplíc, WINKLER 1852, PR; Věštanský vrch u Teplíc, s. n., PR; Rovná u Ústí n. L., WINKLER 1852, PR; u Litoměřic, s. n., PRC; pole u Zderaze, SOMMER 1909, BRNU, PRC; Plzeň, v příkopě polní cesty u Malesic, MALOCH 1896, BRNU; Velká hora u Karlštejna, VELENOVSKÝ 1887, PRC, DOMIN et NOVÁK 1932, PRC, KAŠPAR, PRC; Karlštejn, SILINGER 1930, PRC, ZAVŘEL 1948, BRA; u Roblína, 1905, DOMIN, PRC; kamenité stráně v lese záp. Karlického údolí, 1943, PULCHART 1943, PRC; Černošice, HORA 1886, PR; Klecany u Prahy, PŘÍHODA 1943, PRC; pod zříceninou Bříství u obce Bříství, JIRÁSEK 1939, PRC; u Kostomlat v obilí, POLÁK 1882, PRC; Poděbrady u Pátku, VILHELM 1901, PRC; Týnec n. L., s. n., PRC; Vysoké Veselí na Novobydžovsku, KABÁT, PR; Ml. Boleslav, Chlum u Jemníka, FOLPRECHT 1943, PRC; Bakov n. J., háj pod Babou, KNÉBLOVÁ 1948, PRC; Kochánov, pole mezi Borkem a městským lesem, HRADEC 1941, PRC; Protivín, pole u Pařezí, ca 420 m, HEJNÝ 1941, PRC.

Morava

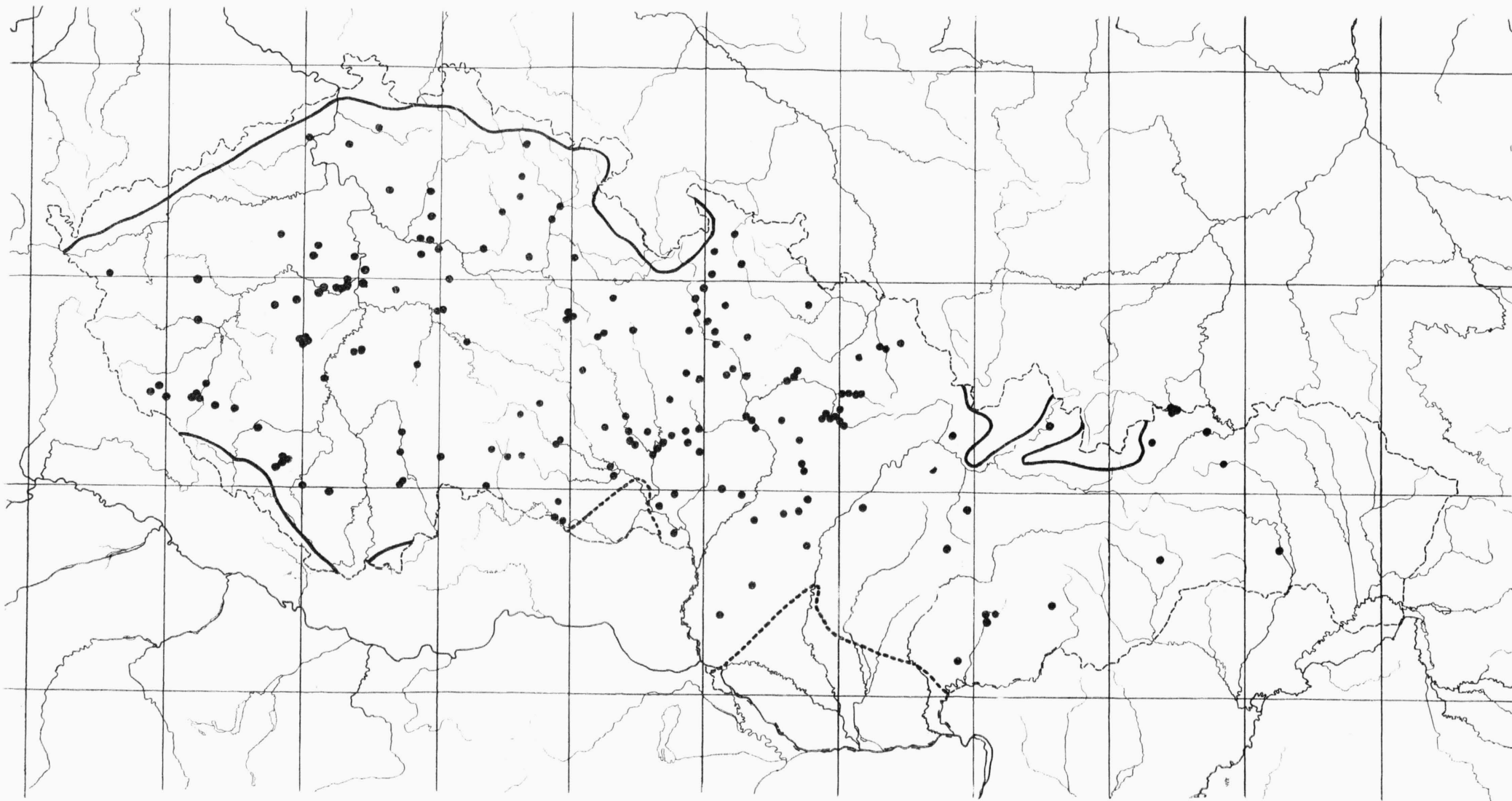
Pole pod skalkami u Ochoze, DOLEŽAL, BRNU; role za plumlovskou oborou, SPITZNER 1884, BRNU; Vsetín, Kateřinice, POSPÍŠIL 1943, PRC; jetelové pole u Špidláku nedaleko Čejče, SCHIERL 1890, PRC; Čejč, pole nad Lukami, PODPĚRA 1938, BRNU; Korytná, plevel na polích u hájku Prašnice, STANĚK 1923, BRNU; Pálavské kopce, Hocheck u Mikulova, ŠIRJAEV, BRNU.

Slovensko

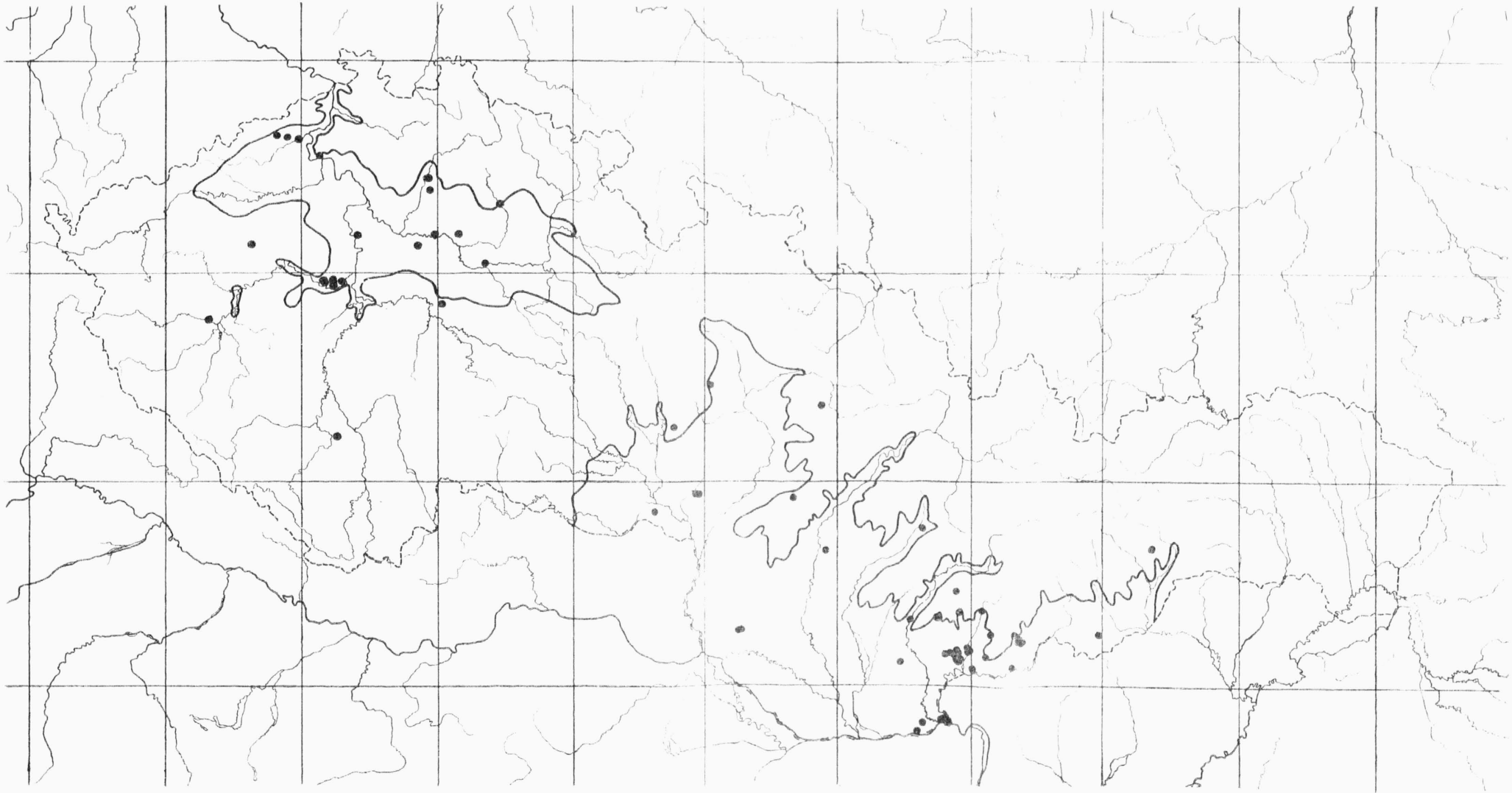
Pezinok, na suchých lukách, HOLUBY 1918, PRC; na lukách proti Viničnému, HOLUBY 1915, PRC; Tematínské kopce, při cestě od Hrádku k Tematínu, SILINGER 1929, PR; Prievidza, s. n., 1890, BRNM; piesky pri maj. Čenkov, MÁJOVSKÝ 1962, SLO; Belanské kopce, SOUČKOVÁ 1952,

Mapa 1. Rozšíření druhu *Valerianella dentata* (L.) POLL. v Československu. Hranice arely vůči vyšším polohám (————), hranice vůči nejteplejším oblastem (— — —).
Distribution of the species *Valerianella dentata* (L.) POLL. in Czechoslovakia. Upper limit (————), approximate limit towards the warmest regions (— — —).

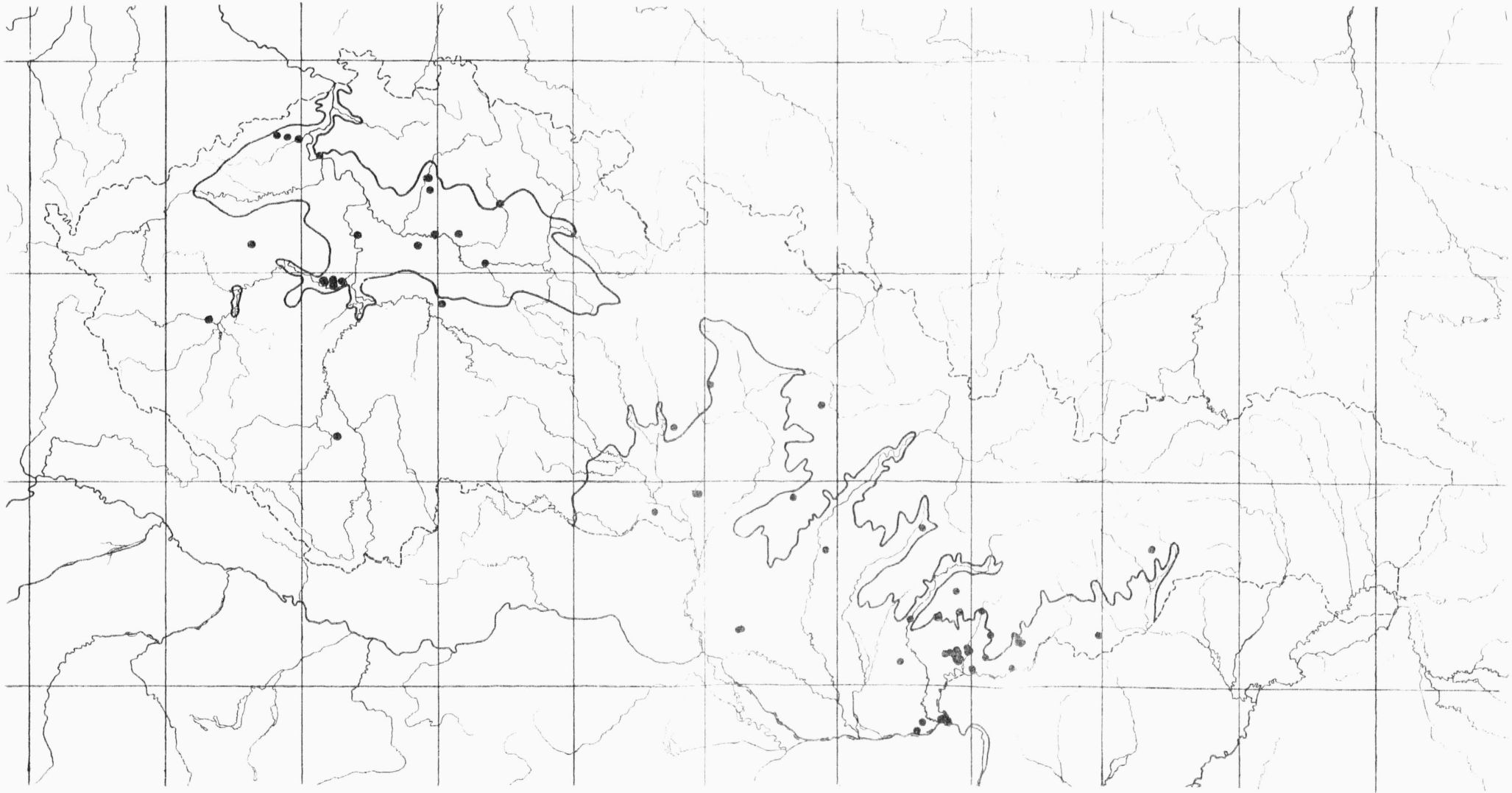
Mapa 1. Rozšíření druhu *Valerianella dentata* (L.) POLL. v Československu. Hranice arely vůči vyšším polohám (————), hranice vůči nejteplejším oblastem (— — —).
Distribution of the species *Valerianella dentata* (L.) POLL. in Czechoslovakia. Upper limit (————), approximate limit towards the warmest regions (— — —).

Mapa 2. Rozšíření druhu *Valerianella mixta* (L.) DUFR. v Československu, s naznačením 8° C isothermy roční průměrné teploty vzduchu.

Distribution of the species *Valerianella mixta* (L.) DUFR. in Czechoslovakia, as compared with the 8° C isotherm of years mean temperature.

Mapa 2. Rozšíření druhu *Valerianella mixta* (L.) Dufr. v Československu, a naznačeno. H⁻¹ isothermy roční průměrné teploty vzduchu
Distribution of the species *Valerianella mixta* (L.) Dufr. in Czechoslovakia, as compared with the 81° U isotherm of years mean temperature.

Mapa 2. Rozšíření druhu *Valerianella mixta* (L.) DUFR. v Československu, s naznačením 8° C isothermy roční průměrné teploty vzduchu.

Distribution of the species *Valerianella mixta* (L.) DUFR. in Czechoslovakia, as compared with the 8° C isotherm of years mean temperature.

BRNM; Burda u Kováčova, DOMIN 1929, PRC; Skály u Kamenice n. Hr., DOSTÁL 1952, PRC; Kováčovské kopce, KRIST 1933, BRNU; jz. obce Tekovské Lužany u obce Dedinky, FUTÁK 1952, SLO; Skála u Kozárovců, 175—240 m, DOMIN et KRAJINA 1936, PRC; Pukanec, Predné Rásochy, KUPČOK 1894, PR; Kinčelov vršok u Prenčova, 420 m, HAVLÍČEK, BRA; Ban. Štiavnica pri belianskom rybn., KUPČOK 1923, PR; u osady Belja mezi silnicí a sam. Breza jz. Cerova, HADAČ et HOUFEK, 1963, PR; Kocsári h., záp. Dol. Turovců, CHRTEK 1957, PRC; čedičové skály nad Hrušovem, MÁJOVSKÝ 1958, SLO; vých. obce Santovka, u osady Mačkáš vých. obce Domadice, u osady Korbás jz. obce Opátové Moravce, sv. obce Dol. Semerovce, záp. obce Hor. Semerovce, u obce Dudince, sev. obce Merovce, vých. obce Slatina, na vrchu Turovec záp. obce Dol. Turovce, mezi obcemi Plášťovce a Dol. Rykyně, na vrchu Hradisko u obce Plášťovce, na vrchu Vysoká u obce Tešmák, na sv. okraji města Krupina (CHRTEK 1961: 33); mezi obcemi Selce a M. Straciny (osady Nosál, Gondáš, vrchy Háj, Kunovská), nad městem Modrý Kameň, nad obcí Slov. Ďarmoty (HENDRYCH et CHRTEK 1964: 52); Szárkö u Hajnáčky, DEYL 1938, PR; Tisovec, VRANÝ 1929, PRC.

Na řadě herbářových položek jsou oba druhy (*V. mixta* i *V. dentata*) společně. Revidované herbářové doklady druhu *V. dentata* neuvádíme, protože jich bylo mnohem více než u druhu *V. mixta*, a také i proto, že stanovení rozšíření druhu *V. dentata* nebylo hlavním cílem této stručné práce.

Summary

The article deals with the distribution of *Valerianella mixta* and *V. dentata* based on the herbaria sheets only. The localities from literature were not used, because the two species were not distinguished from each other. Further, a characterization of the species *V. mixta* is given and the distinguishing features between *V. mixta* and *V. dentata*.

Literatura

- HENDRYCH R. et CHRTEK J. (1964): Ad districtum oppidi Modrý Kameň in Slovacia additamenta florographica. — Acta Univ. Carol. - Biol. 1964 (1) Praha : 1—59.
- CHRTEK J. (1961): Bemerkungen zur Flora der Umgebung von Šahy und Krupina. — Acta Univ. Carol. - Biol. 1961 (1), Praha : 3—39.
- KATINA Z. F. (1961): Valerianella in Flora URSS 10 : 292—314. — Kiiv.
- LINČEVSKIJ I. A. (1958): Valerianella in Flora SSSR 23 : 642—681. — Moskva, Leningrad.
- MORARIU I. (1961): Valerianella in Flora rep. pop. România 8 : 615—626. — Bucuresti.
- ROSTAŃSKI K. (1967): Valerianella in Flora Polska 11 : 339—346. — Warszawa.
- Soó R. (1966): A magyar flóra és vegetáció rendszertani-növényföldrajzi kézikönyve 2. — Budapest.